

HUKUK MAHKEMESİNİN HÜKMÜNDE “TÜRK MİLLETİ ADINA” İBARESİNİN EKSİKLİĞİ

Doç. Dr. Recep AKCAN*

ÖZET

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 297 uyarınca, hukuk mahkemesinin hükmünde, “Türk Milleti Adına” ibaresinin yer alması gerekmektedir. İbarenin eksikliğinde, istinafda esastan reddi veya düzelterek yeniden esas hakkında karar verilmesi; temyizde düzelterek onanması veya yanlışlığa işaret edilmesi usul ekonomisi ilkesine uygun olacaktır.

ANAHTAR KELİMELER: *Türk Milleti, Kanun Yolu, Usul Ekonomisi, Karar.*

DEFICIENCY OF THE EXPRESSION “ON BEHALF OF THE TURKISH NATION” IN THE PROVISION OF CIVIL COURT OF LAW

ABSTRACT

According to the Article 297 of Civil Procedure Law The term ‘In the name of Turkish nation’ should take place in the court decision. Where the term is omitted it will be in accordance with the economy of procedure to correct the decision at the appeal to second level and court of cassation level.

KEYWORDS: *Turkish Nation, Legal Remedy of Appeal, Procedural Economy, Decision.*

* Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Ana Bilim Dalı, Öğretim Üyesi.

A.GİRİŞ

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HMK) uyarınca, hukuk mahkemesi hükmünde “Türk Milleti Adına” ibaresinin¹ (ifadesinin, başlığının) yer alması gerekmektedir (HMK m. 297). Bu incelemede, hükümde bu ibare eksikliğinin hukuki sonuçları tartışılacaktır. İncelemenin kapsamını aşmamak amacıyla, hükümde bulunması gereken diğer unsurlara girilmeyecektir².

B.MEVZUAT

HMK m. 297’de, Hüküm “Türk Milleti Adına” verilir ibaresi mevcuttur³. Hüküm, belli bir şekilde uygun olarak açıklanmalı ve

¹ İbare: “Bir şeyi ifade eden birkaç kelimelik söz” anlamındadır (Yılmaz E., Hukuk Sözlüğü, Ankara 2001 s.376). Türk Milleti ibaresi ile ilgili olarak bkz: **Erem F.**, “Türk Milleti Adına...” Deyimi (ABD 1969/2 s. 309-310).

² Hükümle ilgili olarak, doktrinin görüşleri ve Yargıtay’ın kararları ile ilgili bazı yayımlar için bkz: **Alangoya Y./Yıldırım M. K/Deren-Yıldırım N.**, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2011 s. 435 vd; **Alangoya Y./Yıldırım M. K/Deren-Yıldırım N.**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı, İstanbul 2006 s. 163 vd; **Karafakih İ. H.**, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1952 s. 237 vd; **Karşlı A.**, Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2011 s. 363 ve s. 622; **Kuru B./Arslan R./Yılmaz E.**, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2012 s. 457 vd, s.461; **Muşul T.**, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2012 s. 446 vd; **Pekcanitez H./Atalay O./Özkes M.**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2012 s. 683 vd; **Ulukapı Ö./Akcan R.**, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Konya 2002 s. 398 vd; **Umar B.**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011 s. 804 vd; **Yılmaz E.**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2012 s. 1281; **Yılmaz E.**, Adli Yazı ve Yazışma Usulleri, Ankara 2006 s. 181 vd (Yılmaz-Adli Yazı); **Akcan R.**, Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Nedenleri, Ankara 1999 s.84 vd, s. 184 vd; İsviçre Medeni Usul Kanunu m.238; Alman Medeni Usul Kanunu 311.

³ HMK m. 297 hükmü şu şekildedir:

(1) Hüküm “Türk Milleti Adına” verilir ve bu ibareden sonra aşağıdaki hususları kapsar:

yazılmalıdır. Bu şekil ve içerik, madde 297’de gösterilmiştir. Buna göre: Öncelikle hükmün başında “Türk Milleti Adına” verildiği belirtilecektir⁴.

İsviçre Federal Medeni Usul Kanunu m. 238’de, İsviçre Milleti adına ibaresi yoktur.

Alman Medeni Usul Kanunu m. 311’de ise, kararın “Millet Adına” verilmesinden bahsedilmektedir. Hükümde, “Alman” ibaresi yoktur. “Millet Adına” ibaresi vardır. Bu ibarenin eksikliği, hükümde olmaması önemsiz olarak kabul edilmektedir⁵.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) m. 388’de, bu ibare bulunmamaktadır. Hükmün muhtevası, HUMK’nu m.388,389,390 hükmünün paralelinde bazı yeni eklemelerle, HMK m. 297’de düzenlenmiştir. Buna göre: Hükümde: “Türk Milleti Adına” verilir ibaresi yer almalıdır⁶. Bu hüküm, yazılı yargılama usulüne ilişkindir. Basit yargılama usulünde HMK m. 321’de, hüküm içinde bu ibareye yer

a) Hükmü veren mahkeme ile hâkim veya hâkimlerin ve zabıt kâtibinin ad ve soyadları ile sicil numaraları, mahkeme çeşitli sınıflarla görev yapıyorsa hükmün hangi sınıfla verildiğini.

b) Tarafların ve davaya katılanların kimlikleri ile Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, varsa kanuni temsilci ve vekillerinin ad ve soyadları ile adreslerini.

c) Tarafların iddia ve savunmalarının özetini, anlaşmaları ve anlaşamadıkları hususları, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan delilleri, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesini, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepleri.

ç) Hüküm sonucu, yargılama giderleri ile taraflardan alınan avansın harcanmayan kısmının iadesi, varsa kanun yolları ve süresini.

d) Hükmün verildiği tarih ve hâkim veya hâkimlerin ve zabıt kâtibinin imzalarını.

e) Gerekçeli kararın yazıldığı tarihi.

(2) Hükmün sonuç kısmında, gerekçeye ait herhangi bir söz tekrar edilmeksizin, taleplerden her biri hakkında verilen hükümle, taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların, sıra numarası altında; açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gereklidir.

⁴ **Pekcanitez/Atalay/Özekes** s. 684.

⁵ **Thomas H./Putzo H.**, Zivilprozessordnung, München 1993 s. 585.

⁶ **Karlı** s. 622.

verilmemiştir. Fakat, HMK m. 322/1 nedeniyle, bu ibarenin basit yargılama usulünün geçerli olduğu mahkeme hükümlerinde de geçerli olması gerekir. Yani, genel ve özel hukuk mahkemelerinin hepsinin hükümlerinde, bu ibare yer almalıdır⁷.

HMK dışında, mevzuatta, bazı hukuki düzenlemelerde de, bu ibareye yer verildiği görülmektedir. Örneğin:

Anayasanın 9. maddesine göre yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce yerine getirilir. Yine Anayasanın başlangıç ve m.5, m.6, m.7, m.81, m.103, m.104 hükümlerinde Türk Milleti ibaresini görmek mümkündür.

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 232/1 uyarınca: “*Hüküm başına, "Türk Milleti adına" verildiği yazılır*”.

Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun m. 1, I hükmünde: “*Türk Milleti adına yargı yetkisini kullanacak askeri mahkemeler*” den bahsedilmektedir.

Bazı usulle ilgili kuralları içeren kanunlarda, hükümde yer alması gerekenler içinde bu ibare sayılmamıştır. Örneğin:

İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 24’de, kararlarda bulunacak hususlarda, bu tür bir ibare aranmamaktadır.

⁷ “321. maddedeki "hükme ilişkin tüm hususlar" dan kastedilen HMK.nun 297. maddesindeki unsurlardır. Madde gerekçesinde tefhimin hüküm özetinin yazdırılması olduğu açıklanmıştır. Bu nedenlerle basit yargılamada da tefhim edilecek hüküm HMK.nun 297/2. maddesindeki unsurları taşımakla birlikte HMK.nun 321. maddesi uyarınca gerekçeli olmak zorundadır. Ancak Mahkemelerin iş yoğunluğu ve buna bağlı olarak duruşma dosyalarının çokluğu nedeni ile gerekçenin duruşmada yazdırılmaması halinde gerekçeli kararın en geç bir ay içinde yazılarak tebliğe çıkartılması gerekir. Bu yasal şekil yargıda açıklık ve netlik prensibinin gereğidir. Aksi hal, hükmün infazında zorluklara ve tereddütlere, yargılamanın ve davaların gereksiz yere uzamasına, davanın tarafı bulunan kişi ve kurumların mağduriyetlerine sebebiyet verecek ve kamu düzeni ve barışını olumsuz yönde etkileyecektir (Hukuk Genel Kurulu - 2007/14-778 E, 2007/611 K, Dairemizin 01.04.2008 gün ve 2007/38353 Esas, 2008/7142 Karar sayılı ilamı)” (Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 12/06/2012, 21654/20529: <http://www.hukukturk.com>. Erişim Tarihi (E.T). 10.12.2012).

Aynı şekilde; Askeri Yargıtay Kanununda; Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü Ve Disiplin Suç Ve Cezaları Hakkında Kanunda; Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanunda; Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda; Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri Ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu Ve Görevleri Hakkında Kanunda, Danıştay Kanununda; Yargıtay Kanununda, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununda bu ibareye yer verilmemiştir. HMK m. 359 uyarınca, istinaf mahkemesinin kararında ve HMK m. 436 uyarınca hakem kararlarında bu ibare aranmamaktadır.

C.YARGITAY ve DANIŞTAY KARARLARI

Bazı Ceza ve Hukuk Dairelerine ilişkin Yargıtay kararlarında, bu ibareye yer verildiği görülmektedir:

Bir Ceza Dairesinin kararında şu ifadelerin yer aldığı görülmektedir: “*Yerel mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle; başvurunun nitelik, ceza türü, süresi ve suç tarihine göre dosya okunduktan sonra Türk Milleti adına gereği görüşülüp düşünüldü*”⁸.

Yine Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararında bu ibareye yer verilmiştir. Bu kararda: “*Aynı Kanunun "Hükümün gerekçesi ve hüküm fıkrasının içereceği hususlar başlığını taşıyan 232 nci maddesi ise: " (1) Hükümün başına, "Türk Milleti adına" verildiği yazılır*”⁹ denilmektedir.

Bir Hukuk Genel Kurul kararında da, HMK m. 297’e atf yapılarak şu ifadelere yer verilmiştir: “*1.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Hükümün Kapsamı" başlıklı 297. maddesinde de: " (1) Hüküm Türk Milleti Adına" verilir ve bu ibareden sonra aşağıdaki hususları kapsar... ”*¹⁰.

⁸ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 14/06/2012, 6984/18834 (<http://www.hukukturk.com>. E.T. 10.12.2012).

⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 06/03/2012, 240/85(<http://www.hukukturk.com>. E.T. 10.12.2012).

¹⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 11/04/2012, 149/291. Benzer bir karar için bkz: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 08/02/2012, 726/57; Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, 22/11/2011, 11861/14137(<http://www.hukukturk.com>. E.T. 10.12.2012).

Danıştay kararlarında da bu ibareye yer verilmektedir ¹¹.

Bazı kararlar, HMK yürürlüğe girmeden önce verilmiştir. Yani, HUMK’nu tamamıyla yürürlükte iken, verilen bazı kararlarda bu ibare geçmektedir. Bu kararlar: “Türk Milleti Adına” ibaresi ile doğrudan ilgili değildir. Farklı konularda verilmiştir. Fakat, bu kararlarda, yargı yetkisinin Türk Milleti adına yerine getirildiği vurgusu vardır. Örneğin:

“...Bilirkişi olarak seçilen avukat mahkemeye hukuki görüşünü bildirmiştir. Bilirkişiye başvuru kanunun özel veya teknik konuyla ilgisi yoktur. Türk Milleti adına yargı hakkını kullanan hakimin bilmesi gerekli hukuki konuda bilirkişiye başvurması yasaya aykırıdır” ¹².

Bazı kararlara göre: Hükümün tefhimi ile; Türk Milleti adına yargı yetkisini kullanan mahkemelerin verdikleri kararları, herkesin öğrenmesi ve toplumun, kendi adına kullanılan yargı yetkisini denetlemesi sağlanmak istenmiştir ¹³.

¹¹ Danıştay 2. Dairesi, 21/06/2012, 3022/4332; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 24/05/2012, 2255/801; Danıştay 11. Dairesi, 20/06/2012, 4029/4562(<http://www.hukukturk.com>. E.T. 10.12.2012).

¹² *“...mahkemenin bu konuda bilirkişi incelemesine gitmesi ve hem de İstanbul’da uzmanlık sahası elektrik olan bir öğretim üyesini görevlendirmesi usul ve yasaya aykırıdır. Çünkü yargı gücünü Türk Milleti adına kullanan hakimin, genel kültür ve bilgisinin konuyu çözebileceği her türlü tartışmanın dışındadır.-Hakim bir taraftan hak ve adalete uygun karar verirken, diğer taraftan davayı en az giderle ve en kısa sürede sonuçlandırmak için kendisinden beklenen özeni göstermek zorundadır. Aksi halde pahalı adalet olgusu görülmekte olan davada da gerçekleşmiş olur.-Gereksiz yere bilirkişi incelemesi yaptırılması veya birlikte yapılacak işlerin ayrı ayrı zaman ve işlemlerle yapılması yalnız taraflara yargılama gideri yüklemekle kalmaz, hakkın alınmasını da geciktirir. Davanın temyiz incelemesinin yapıldığı şu anda bu durum sonuca etkili görülmemiş; ancak bu hataya değinilmekle yetinilmesi uygun görülmüştür”* (4. HD 15.9.1983, 6364/7388: ABD 1984/5 s. 786-787).

¹³ HGK 3.3.1999, 13/150-123 (İzmir BD 2000/1 s.93-94); 2. HD 17.12.1990, 7670/13206 (Adalet Bakanlığı Kararlar Dergisi 1991/6 s.92-94); 6. HD 16.2.1987, 12399/1532 (Yasa HD 1987/9 s.1342 no.566); 15. HD 26.11.1987, 836/4111 (Yasa HD 1988/4 s.602 no.304). *“.....açıklanan usul hükümleri kaynağını Anayasanın 9. Ve 141.maddelerindeki yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılması ve duruşmaların*

Yine bir kararda, bu ibareye ve millet adına karar veren hakimnin bazı vasıflarına yer verilmiştir. Karar şu şekildedir: “*Bilindiği gibi hukuk nizamını adaletli bir şekilde uygulamak, sosyal düzeni, ahengini bozmadan korumak görevi <Millet adına Yargı erkini kullanan> bağımsız hakimlere verilmiştir. Hakimlik, toplum düzeni, ferdin maddi ve manevi her türlü hakları ve hatta vücudu üzerinde söz söylemek, hüküm vermek gibi hükümlerlik hakkı ile benzer yetkiler sağlayan güçlü nüfuza rağmen insanlık zaaf ve tutkularının üstünde (kalmayı, insan üstü çalışma ve direnmelerinin ödülünü maddi olanaklar sağlanmasında ve herhangi bir ünün görkeminde değil, vicdanının gönül rahatlığı, dirliği (huzuru) içinde bulmayı gerektiren yüce ve kutsal bir görevdir. Bu bakımdan hakim yukarıda kısaca anılan ilke doğrultusunda tam bir tarafsızlıkla hareket etmek ve özellikle Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre hüküm vermek durumundadır. Çünkü, milletlerin kaderi, düsturların, resmi gazetelerin yaprakları arasındaki yazılara göre değil, hakimlerin kararlarına göre değişir. Bu ilkenin ne kadar gerçek olduğu günbegün gözlenmektedir. Bir toplumun dirlik ve düzenliğinin ve günden güne gelişip ilerlemesinin sağlanmasında hakimnin ve geniş bir söyleyişle yargının tarafsızlığının büyük ölçüde etken olduğu kuşkusuzdur. Çünkü gerçek adalet, ancak hakimnin tarafsızlığı, dürüstlüğü, güven verici tutum ve davranışları ve adalet duygusunun en üst düzeyde tutulmasıyla gerçekleştirilebilir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bir hakimnin gerçekten tarafsız olması yetmez. Türk Milleti adına adalet tevzi eden o hakimnin görev yaptığı çevrede ve*

açık ve kararların gerekçeli olarak yazılması ilkelerinden almaktadır. Kararın teshimi sadece davanın taraflarını ilgilendiren bir işlem olmayıp Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan mahkemelerin verdikleri kararları herkesin öğrenmesi ve toplumun, kendi adına kullanılan yargı yetkisini denetlemesi sağlanmak istenmiştir. Bu nedenle konu sadece davanın taraflarını ilgilendirmekle kalmayıp, toplumun hukuksal güvenliği ile de yakından ilgili bulunmaktadır. Böyle olunca kaynağını Anayasa’dan alan bu kuralların kamu yararı amacıyla konulmuş olduklarını ve kamu düzeniyle ilgili bulduklarını kabul etmek gerekir. Açıklanan nedenlerle Usulün alenilik ve güven ilkelerine aykırı olarak verilen hüküm bozulmalıdır” (13. HD 25.11.1985, 6806/7225: Bursa BD 1986/25-26 s.38-39).

kamu oyununda tarafsız olduğu konusunda tam ve yaygın bir kanaatin de oluşması gerekir”¹⁴.

D. ÖĞRETİ

Öğretide bu konuda şu görüşlere yer verilmektedir: Yargılamanın açık yapılmasındaki asıl neden, yargılamanın "millet (halk)" adına yapılmasındandır¹⁵. “Bazı hukuk mahkemeleri, ceza mahkemeleri, Danıştay ve Askeri Yargıtay kararlarının başında kullanılan “Türk Milleti adına yargılama yapmaya ve hüküm vermeye yetkili...Mahkemesi” (“Türk Milleti adına adalet dağıtmaya yetkili...Mahkemesi” başlığı, bütün mahkemelerin uyguladıkları bir husus değildir; sözgelimi, Yargıtay kararlarında ve diğer bazı mahkeme kararlarında bu tür bir başlık kullanılmamaktadır. Bu başlığın kullanılması, Anayasanın 9 uncu maddesindeki ifade ile ilgilidir; anılan 9 uncu maddeye göre “yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır”...Bugünkü durumda, bu tür bir başlığın kullanılmaması, verilen kararın geçerliliğine etkili değildir¹⁶.

Yargılamanın gerçek sahibi “millet”tir ve millet, bu yetkisini bağımsız hakimler vasıtasıyla yerine getirir. Bu tür bir ibareye, tüm yargı kolları içinde yer alan tüm ilk derece, ikinci derece ve yüksek dereceli mahkemelerin hükümlerinde yer verilmesi düşünülebilir. Fakat, günümüzde bu şekildeki bir ibareye yer verilmemesi nedeniyle oluşan eksiklik, verilen hükmün geçerliliğine etkisi olmamalıdır¹⁷.

SONUÇ

Usul kurallarına uygun olanı, bir hukuk mahkemesinin hükmünde, “Türk Milleti Adına” ibaresinin yer almasıdır. Hukuk mahkemesinden, medeni yargıdaki (hukuk yargısındaki) genel ve özel mahkemeler anlaşılmalıdır. Yazılı veya basit yargılama usulünün geçerli olduğu tüm genel ve özel hukuk mahkemelerinin kararlarında, bu ibarenin yer alması kanuni bir zorunluluktur (HMK m. 297, m. 321-322). Hakim, tüm muhakeme süresince ve hükümde HMK ve diğer kanunlarda

¹⁴ 4. HD 29.1.1981, 1060/694 (Yasa HD 1981/3 s. 407-409).

¹⁵ **Yılmaz E./Yılmaz H. Ü.**, Hukuk Rehberi (Adli Yazı ve Yazışma Usulleri), C.1-2-3, Ankara 1997 s. 2840.

¹⁶ **Yılmaz-Adli Yazı** s.182.

¹⁷ **Yılmaz-Adli Yazı** s.182; **Erem** s. 310; **Thomas H./Putzo** s. 585.

yer alan usul kurallarına titiz bir şekilde uymalıdır. İlgili kurallara uyulmamasının, kararın bozulması veya ibare eksikliğinin giderilmesi amacıyla dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesi gibi bazı hukuki sonuçları olacaktır.

HMK m. 297 uyarınca, hukuk mahkemesi hükmünün kapsamı içinde yer alması gereken: “Türk Milleti Adına” ibaresinin, hükümde yer almaması hükmün sonucunu etkileyen bir usul yanlışlığı olarak görülmemelidir. Bu eksiklik durumunda, hükümde başka önemli veya ağır usuli hatalar yoksa, kararın geçerli olduğu sonucuna varılmalıdır. İbare eksikliğinde, istinafa esastan reddine veya düzelterek yeniden esas hakkında karar verilmesi (HMK m. 353/b-1-2); temyizde düzelterek onanması (HMK m. 438, HMK m. 370/2)¹⁸ veya yanlışlığa işaret edilmesi usul ekonomisi ilkesine uygun olacaktır. Aksi halde, bir istinaf veya temyiz nedeni kabul edilerek yeniden yargılama yapılması belirtilen ilkeye aykırı olacaktır.

¹⁸ Bkz. HMK geçici madde 3.